

Een gedoodverfde troonopvolger

Als in het begin van het boek Koningen David op sterven ligt, komt het probleem van zijn troonopvolging aan de orde.

Als een man in Israël stierf was het gebruikelijk dat zijn oudste zoon hem opvolgde. Zijn positie, met alle verplichtingen en met het aanzien dat daarbij hoort, valt de oudste zoon toe. Als deze er niet toe in staat is of niet bereid is deze verantwoordelijke positie over te nemen, komt de volgende zoon in aanmerking. We zien dit bijvoorbeeld bij het afstand doen van het eerstgeboorterecht door Ezau waarbij dit Jakob te beurt valt.

Als er geen zoon is kan eventueel een dochter deze taak op zich nemen, zoals God zelf bepaald heeft bij de dochters van Zelofchat in Numeri 27.

Een opmerkelijk iets bij deze overname van positie is dat in de Genesisverhalen vaak de oudste terzijde geschoven wordt ten behoeve van de jongere broer. We zien dit al bij Kaïn en Abel, en verder bij Ismaël en Izaäk, Ezau en Jakob en Ruben en Juda.

In het gezin van David hadden zich dramatische voorvallen afgespeeld: Davids oudste zoon Amnon had zich vergrepen aan zijn halfzuster Tamar. Zie 2 Samuel 13. Amnon wordt daarna omgebracht door de broer van Tamar, Absalom. Als Absalom in opstand komt tegen zijn vader David, sneuvelt hij. Dan lijkt Davids tweede zoon de opvolger van zijn vader te moeten worden, ware het niet dat deze Kileab ('zoon van twee vaders') zeer waarschijnlijk de zoon was van Nabal. Zijn moeder Abigaïl zal al zwanger geweest zijn van haar eerste man toen David haar huwde.

In 1 Koningen 1 zou de vierde zoon, Adonia, nu in aanmerking komen om koning David op te volgen zodra deze overleden was.

Maar Adonia laat zich al als koning uitroepen terwijl David nog in leven is! En dat is, ronduit gezegd, een staatsgreep. Net als Absalom dat eerder gedaan had.

De vraag is: Waarom heeft Adonia niet gewoon gewacht tot David dood was, waarna de troon hem automatisch zou toevallen?

De oplossing voor dit probleem ligt mijns inziens in het gerucht dat rondging, namelijk dat David Salomo, als jongere broer van Adonia, als troonopvolger aangewezen zou hebben. Maar wie zou dit praatje de wereld in gebracht hebben? Wel, dat was de hofprediker Nathan. In 1 Koningen 1:13 instrueert hij Bathseba, de moeder van Salomo, om Davids geheugen op te frissen dat David Salomo aangewezen zou hebben om hem op te volgen. Zelf bevestigt Nathan dit in vers 27 op een diplomatieke manier, en noemt de naam Salomo niet expliciet. Davids geheugen zal niet meer feilloos geweest zijn. Hij laat zich overtuigen door het getuigenis van deze twee mensen: Bathseba en Nathan.

Adonia moet geloof gehecht hebben aan dit praatje dat Nathan rondgestrooid had, namelijk dat David Salomo aangewezen had als troonopvolger. Hij gooit dan zijn eigen glazen in door zich tijdens Davids leven al tot koning uit te roepen.

De figuur van Nathan in dit verhaal is zeer intrigerend. Nathan zal zeker voorkeur gehad hebben voor Salomo. Dat is de naam die David hem geeft, en bij diens geboorte in 2 Samuel 12:24-25 geeft Nathan hem de naam Jedidja: geliefd bij de Heer. Vandaar ook dat Nathan bij Adonia geen goed kon doen en dat hij dan ook niet uitgenodigd was bij diens feest: Zie 1 Koningen 1: 10.

Nathan zal beseft hebben dat voor hem onder het koningschap van Adonia geen belangrijke rol meer was weggelegd. En bij Salomo juist wel.

Kortom: Net als in het verhaal over de aanranding van Tamar door Amnon in 2 Samuel 13 hebben ook in dit verhaal de twee hoofdrolspelers Nathan en Adonia een dubbele agenda.

Lukas de Grootte, Augustus 2024